

Васа Павковић

ТЕЖАК СЛУЧАЈ

Неки су случајеви из моје младалачке полицијске каријере толико живи – да и данас могу да их се сетим до у танчине.

Ту, у тој живој *прошлости*, повремено одсевне и *Тежак случај*, како сам га крстио пре више од четрдесет година.

Седео сам у полицијској канцеларији у Кикинди и помало се досађивао, а мало решавао укрштенице из *Ениџме*. Врело, позно јулско поподне, ни мува да зазуји...

Кроз прозор сам видео делић Улице ЈНА и узгредно опазио тренутак када су пројурила црвена ватрогасна кола. Одјурила – негде! Не знам да ли бих их приметио да нисам чуо звук завијајуће сирене.

Тад нисам помислио да то има неке везе са мном – односно да ће *гобићи* везу са мном за мање од пола часа!

Таман сам одбацио примерак *Ениџме* којим сам убијао пусто време дежурства, кад зазвони телефон.

– Барајевац овде, Тодићу!

Барајевац је био шеф кикиндских ватрогасаца од почетка педесетих година па кроз још две деценије. Градска легенда – између осталог и првак у испијању пива из кригли. Највећи добровољни давалац крви у општини. Два пута добитник савезне титуле *Погвићогине*.

Мрга од два метра висине, сав као опруга, људина коју су сви у граду поштовали...

– Чујеш ме? Имам нешто за тебе. Малочас смо морали у атар, са двоје кола. Због пољског пожара. Пожар је изазвао запаљен аутомобил који је потпуно изгорео... А у њему је леш, скоро сасвим угљенисан...

Упитах га: – Где се налази пожариште?

Он рече и дометну: – Призор је одвратан (мало је заћутао и чуо сам како шумно дише)... и потресан (додаде)... – Ми смо пожар локализовали, а ти види шта ћеш... Тамо сам оставио три човека да те сачекају...

Волео сам тог бркајлију, исполинских димензија, јаког срца и снажног осећаја одговорности према људима и њиховој имовини.

Записах у *Дневнику дешавања* податке о телефонском позиву, позивару Барајевцу, забележих време позива. Одбацих хемијску оловку и подигох се из столице, са оном врстом агилности која не трпи оклевање, иако је летњи мрак још далеко.

Махнух Манојлу, дежурном на пријавници, и сиђох до службене плаве заставе, која ме је чекала на СУП-овом паркингу.

Брзо извезох из града и кренух давно калдрмисаним путем. После десетак минута вожње, угледах с леве стране црвено ватрогасно возило. Неколико прилика се мувало око њега. Паркирах поред колника, уз колску ивицу и кренух дуж пута, све до мостића који је пребацивао суви јарак. Ватрогасни камион је од мог погледа,

све док нисам прешао мостић, скривао шкољку изгорелог аутомобила. Док сам прилазио гаравој шкољци, широм отворених предњих, и левих и десних врата, и црвеној цистерни, механички избројох људе крај места пожара – било их је тројица, а кад сасвим приђох, један ми крену у сусрет. Његово смркнуто лице је наговештавало ужас! Руковасмо се, а он одмахну руком подижући нагоре своје богате црне веће – у смислу: *Ниси још ништа видео*.

Приђох сасвим до изгорелог форда и угледах на месту возача црно тело. Приближих се – једино што је како-тако остало очувано беху оба доња дела возачевих потколеница и стопала. Призор је управо због тих сачуваних делова изгорелог тела био још ужаснији. Ти нагорели листови и та скоро сасвим очувана стопала – сем што су деловали сомнамбулно – изазвали су у мом желуцу дубок грч који ме је терао на повраћање.

Мало се погузивши, да бих умањио деловање грча у желуцу, кренух ка свом службеном возилу. Извадих из касете фото-апарат „смену 8”, па се вратих. Чучнуо сам тик до врата и сликао та боса стопала изгорелог човека. Начинио сам дванаест снимака, као и обично, мењајући положаје и ракурсе и трудећи се да на половини мојих снимака несрећникова стопала буду у најкрупнијем могућем плану.

Потом кренух по пожаришту лево-десно, около, зверајући за неким трагом, за било чим у црном простору око возила и изгорелог човека у њему. Читаво то време три ватрогасца су ћутала, готово непокретни. Нико није запалио цигарету, нико ни реч да довикне.

Кретао сам се по замишљеној полукружници удаљавајући се све више од возила – а сам *бој предсказања* ме је при томе водио – *мислим иако сада*, четири и више деценије касније. Кад сам већ планирао да ова полукружница удаљавања буде последња, угледах у суседној парцели, између ниских стабљика кукуруза, аутомобилску таблицу. Била је неоштећена, чак и неопрљена димом – помислих како ју је експлозија мотора одбацила тридесетак метара даље.

– *Као наручена!* – закључи мој полицијски инстинкт.

Вратих се с таблицом у руци.

Један ватрогасац, ваљда Барајевчев заменик, рече: – Позвали смо по једном камионџији хитну помоћ, требало би брзо да дођу, надам се, ускоро.

– Добро си урадио, друже! – рекох.

Поново сам пришао потпуно деструисаном форду, држећи у рукама таблицу са регистрацијом Зрењанина.

Зашто се ауто запалио?

Како то да несрећни возач није успео да изађе из возила и спасе живу главу?

Ко је он?

Помислио сам како ово последње можда једино и могу да разрешим, док сам у шапи немоћно стезао саобраћајну таблицу.

– Друже Тодићу, Барајевац је рекао да кренемо кад ви дођете, ми бисмо сад да идемо... Може ли?

– Може! – рекох.

Док су ватрогасци одлазили, већ је путем од Кикинде стизала хитна помоћ, чијој је дежурној екипи тек предстојао сусрет са ужасом какав се ретко виђа.

Сачекао сам их и са неколико речи покушао да припремим за оно што их чека... Дежурни медицински брат одмахну рукама на моја упозорења, али ипак рече својој колегиници да она не прилази изгорелом форду. Онда се врати до кола хитне помоћи и из дрвеног сандука, у њиховом задњем делу, извади некакав цак. Окренуо сам се да ни сам не гледам шта ће тек бити – ту у атару, у равници...

Сутрадан сам дознао име власника форда, позвавши телефоном колеге из Зрењанина. Човек се звао Сава Вејинов, био је пријављен са местом боравка у граду на Бегеју, имао је породицу, супругу и двоје велике, али малолетне деце.

Начелник ми одобри да службеним аутом одем до Зрењанина и вест о смрти пренесем супрузи Вејинова. У Зрењанину, најпре, свратих до колега из тамошњег СУП-а.

Име Вејинова није било у њиховим картонима, нико га није познавао. Са колегом Ненадовим, службеном заставом кренух ка пријављеној адреси изгорелог власника форда.

Сећам се, дан је био светао, а колега ме је после сваког саобраћајног знака упозоравао: сад лево, па опет лево, само право, право и даље право, преко пруге, да, ту, одмах десно, сад налево... држи се Бегеја... ту смо!

Зауоставили смо се испред ниске банатске куће на једну воду, са дашчаном оградом. Изнад ње се раширио орах врло широке и високе крошње. Уђосмо у двоориште, у конку је седела средовечна жена и требила некакво зрневље у мали бели лавор.

Посматрао сам је док се дизала, запажајући њен радознали, на неки начин неизненађени поглед. Представисмо се. Она рече да јој је име Светлана. Рекох да сам из кикиндског СУП-а и да је јуче у атару села изгорео један форд, па јој показах таблицу.

Она рече: – Аха, сад је већ набавио форда?

Упитах је: – Ви не знате да је Сава купио и возио форда?

Жена мало прочисти грло и, гледајући ме нетремице, рече: – Не, знате, он није живео са нама, са мном и децом већ четири године. Има тај другу жену, у вашој Кикинди.

Последње две речи је рекла с наглашеним презиром у гласу, као да сам ја нешто скривио. Или је крива Кикинда.

– Тај четири године не долази, нит шаље динар за децу! – па одмахну прво главом, а онда и обема рукама.

– А ко је та његова друга жена? Да ли је можда познајете? – упитао сам мислећи како ће сад почети прави *исцртажни проблеми*, јер је тако обично бивало.

– Знам је, како да не. Зове се Радина и ради у *Фигелинки*! – рече жена, па додаде – презиме Милић или Илић, тако некако... Калаштура!

Није преостало још много тога да урадим у граду Зрењанину. Упитах Светлану шта ћемо са посмртним остацима њеног законитог супруга. Она рече да је то не интересује и да о томе *видим* са његовом другом женом, *калаштуром из Кикинде*.

– Она му је саде жена, а не ја! – рече.

Нисам имао шта томе да додам.

– Прошао је како је и заслужио, скот! – рече жена као неку врсту поздрава, пратећи колегу Ненадова и мене, из свог маленог дворишта.

Кад сам се вратио у Кикинду, наш фото-техничар ми предаде дванаест фотографија са места пожара, које сам јуче по подне начинио „сменом 8”. Узевши их, кренух у *Фигелинку*. Примео ме је њихов секретар и већ после неколико минута пред нама је стајала Радина, испоставило се да се презива Милић. Рекох о чему се ради, предочих јој околности смрти њеног мужа. Она се загрцну, поче нагло да плаче, али некако брзо одустаде и, погледавши ме одлучно, рече: – Знате, он већ три године није живео са мном, а нисмо ни венчани...

– То друго знам! – рекох јој.

– Имамо једног сина, али одмах по порођају Сава је престао да долази у мој стан. У протекле три године је био можда два пута, увек кад му је затребало новца. Последњи пут смо се гадно посвађали и ја сам му рекла да ми се више овде не појављује. Уместо да ми помаже, он је од мене тражио помоћ!

Осећао сам како се ствар компликује. Нешто није штимало у целом случају, али шта – то је било право питање.

– Па где је он живео? – упитах. – И прва жена тврди да код ње уопште није долазио четири године и да јој није помагао око деце.

Жена из *Фигелинке*, невенчана жена Вејинова, угну раменима: – Не знам, можда његова прва жена лаже!

Бутали смо неко време, посматрајући се без речи. Нешто у гласу Савине друге жене је било извештачено, лажно, као да се радило о ситној, ефемерној женској освети или покушају освете.

– С Вејиновом имате дечака или девојчицу? – упитах.

– Дечака – рече жена – хоћете да га видите?

Потврдих. Она оде у суседну собу, врата шкрипнуше, и кад је улазила и кад се враћала, и убрзо у рукама донесе дечака од једно две или две и по године.

Дадох мало касније жени број службеног телефона и поздравивши је кренух назад ка згради СУП-а и својој канцеларији.

Известих шефа да би сутра можда поново требало да одем до града на Бегеју, а он неочекивано одговори: – Сачекај дан-два.

Сутрадан пре подне, баш док сам испитивао локалног џепароша Зигија, коначно палог на кикиндској Великој пијаци, зазвони телефон.

Подигах слушалицу. Био је то женски глас: – Радина Милић вас зове!

Упитах се испрва одакле знам то име, али се умах сетих да је реч о другој жени Вејинов Саве, човека који је изгорео у форду, пре два дана, тамо у атару, под нејасним околностима.

– О, добар дан, Радина, како сте? Изволите!

– Како да вам кажем инспекторе... Не би’ волела да малтретируете Савину прву жену, није ни она крива... Знате, имао је он још жена сем нас две...

Бутећи, чекао сам њене даље речи.

– Овде у Кикинди бар једну, моју колегиницу из *Фигелинке*, а мислим и једну у Новом Бечеју...

– Шалите се...? – рекох лежерно.

– Да, да, верујте и са једном од њих, оном из Бечеја, имао је и дете и то одавно, од пре десет година... Све је он нас жене вукó за нос, а можда још неку за коју ни ја не знам... гњида једна.

– Требало би ми име или неки подаци о њима – рекох.

Радина рече: – Моја колегиница је Херта Шљивовачки, ради у секретаријату *Фигелинке*, ова из Бечеја мислим да се презива Милеуснић, али не знам име.

– Хвала! – рекох.

Полицијски посао је такав – пун *йонављања*, пун потеза који су наоко досадни, који не одмичу ни корак од претходних корака, али другачије се не може. Узмите у обзир да у време овог случаја није било ни форензике ни компјутера. Ни мобилних телефона. Све је морало да се обавља пешке и то пешке по десет, двадесет пута.

Херта Шљивовачки је била наочитија од две Савине жене које сам до тог момента сусрео. Из разговора са њом сазнадох да има први степен права и да је са Вејиновом и сад у живој вези. Кад је чула да је изгорео у форду, расплака се и кроз сузе рече да би она желела да га сахрани, о свом трошку.

Свашта сам до тада видео у свом животу, па ме није изненадила ни ова чињеница!

Неке жене га мрзе и не желе са њим ништа да имају, а једна љубавница, која прихвата да је у нашем разговору зовем баш тако, жели да га испрати на *йрави* или боље речено *огйоварајући* начин. Ако и те речи ишта значе...

Извадих из унутрашњег џепа фотографије са преосталим, неизгорелим делом обе Савине ноге и не показујући их одмах уплаканој Херти, упитах да ли је спремна да види неколико шокантних снимака, да не бисмо ишли до мртвачнице, где ће призор бити много гаднији.

Она прогута крупну кнедлу, малко исколачивши своје крупне плаве очи.

Пружих Херти први снимак, па други, трећи. Она их је гледала нетремице, не говорећи ништа, уозбиљивши се, све док не стиже ред на седми снимак који је приказивао крупни план босих стопала изгорелог. Посматрао сам лице Херте Шљивовачки док се оно полагамо мењало и, док је чуђење на њеном лицу расло, она узвикну: – Ово нису Савина стопала!

– Како знате?

– Па како да не знам?! Видела сам их много пута!

Истог часа сам се сетио сумњичавости мог мозга, тамо на њиви, на пожаришту, и оне чисте, скоро неогребане саобраћајне таблице у кукурузима...

– Ово су стопала неког сељака или јадника. Видите те нокте!? – и она благоцрвеним налакираним ноктом кажипрста гребну слику по прљавим, прераслим ноктима изгорелог.

– Сава је био уредан, водио је рачуна о чистоћи, ово никако нису његови нокти...

– Добро – рекох – кад је последњи пут био код вас?

Херта Шљивовачки није много размишљала: – Пре две недеље, рецимо!

– Која кола је возио?
– Не разумем се у кола превише, неки амерички, чини ми се...
– И сигурни сте да ово нису његове ноге ни стопала?
– Ма какви! – она се одмаче од мене. Погледа још две фотографије стопала изгорелог човека и поново поче да климата главом, потврђујући своје малочас изнето мишљење.

– Добро! – рекао сам – хвала вам. Бићу слободан да вас опет позовем, ако искрсну неки нови моменти или се нешто сазна... – муцао сам док је у мени расло узбуђење због сасвим неочекиваног преокрета. Или можда није било преокрета, него је ова жена штитила свог љубавника? Или можда није хтела да поверује у његову смрт? Или...

Већ на вратима секретаријата фирме *Фигелинка*, сетих се презимена Милеуснићке, још једне евентуалне Савине љубавнице.

– Знам је, како да не! Сава од мене ништа није крио. Милица је из Новог Бечеја! Са њом је имо и синчића.

И Херта ми изрецигова адресу четврте жене.

У станици кикиндског СУП-а реферисах шефу све о случају изгорелог човека. И о овом *преокрећу*.

Он рече само: – Тодићу, у кола и за Бечеј. Упознај, брате, и ту четврту... – смејао се. – Можда те баш она доведе до пете! – смејао се громогласно.

Ако је Савина прва и права венчана жена, Светлана, мрзела мужа, а његова друга невенчана, Радина, презирала, Херта га је и даље волела. То је потврђивала како њена жеља да сахрани „његове посмртне остатке“, тако и одлучна тврдња да фотографија не приказује Савина стопала него ко зна чија!

Питао сам се шта ли ћу чути од Милице Милеуснић у Новом Бечеју.

Милеуснић Милица је живела у родитељској кући, са мајком и оцем. У дворишту сам, одмах на почетку нашег сусрета, видео и десетогодишњег Савиног сина. Шутирао је жуту пластичну лопту о циглени зид и хватало је кад би се одбијена кретала према њему.

Док смо пили кафу, Милица ми рече да Сава ретко долази и да избегава да јој даје новац. Није знала за форд. Схватих да није знала за три остале жене, али ми рече име пете. Показах јој фотографије изгорелог човека.

– Мислим да ово нису Савине ноге ни стопала. Он је водио рачуна о себи. Морао би сасвим да пропадне да му буду овако прљави и дуги нокти. Ни ови чукљеви нису његови... Ово је неки други човек.

Док смо излазили из дворишта Милеуснића, дечак се затрча и, избацивши лопту из руку, дегажира је према мени. Ухватио је и вратио му на исти начин, а он кликнуо као мала птица и баца се голмански да би је ухватио.

И пета жена је била из Новог Бечеја. Једино њено име више не памтим...

Становала је у Радничкој 6, сачињеној од низа ониских кућица, са незнатним убогим двориштима. У једнособном, мајушном дворишном стану.

Куцао сам три пута о дрвена врата. Звук нечег што је пало, звекнуло о „нешто”, опомену ме на опрез.

Чим је жена отворила врата, видео сам јој на лицу несигурност, страх, шта ли...

Рекох јој најтишим могућим гласом да сам из полиције, нашта она устукну корак.

Седосмо за низак сто, преко којег је лежао чипкани миље. На миљеу је стојала пепељара са два чика у њој. Осврнуо сам се, цео станчић је одавао утисак љупке уредности, срећености, бриге...

Жена ме је гледала као да ће сваког часа заплакати.

Рекох: – Могу ли да запалим?

Она без речи климну главом.

– Хоћете и ви?

– Не пушим – рече млада жена. Најмлађа од пет мени познатих жена Саве Вејинова.

Благо се завалих у столицу, ширећи пешеве сакоа. Примакох десну руку тик уз тело.

Тог часа се отворише врата купатила, десно у ходнику, и из њега изађе он-зак, лепушкаст човек. Дотеран.

– Секо – рече он – одох до парка да прошетам.

– Добро... бато! – одговори она неуверљивим гласом уплашене жене.

Дигох се без икаквог шума из столице, док је непознати кицош пружао шаку према кваци излазних врата.

– Саво, стани! – рекох. Револвер ми је био у шаци.

Човек се окрете и благо насмешен згрчи као да га је заболео стомак.

Као да жели да буде што мања мета.

Мета било чега.

ЕПИЛОГ

Случај којег се сећам био је запетљанији и трагичнији од првобитних очекивања човека који га је полицијски водио.

Од мојих очекивања, дакле.

Без икакве присиле, Сава Вејинов је признао да је паљевина аута његово дело.

Намеравао је том паљевином и обманом са угљенисаним телом за воланом да прекине све везе са свим дотадашњим женама (и децом) у свом животу – али не и са начином живота.

Намеравао је да после кратког одмора код пете жене напусти Србију, Војводину, Зрењанин, Бечеј, и са новим документима пређе да живи у Словенији. Ти дани „одмора” су му и служили да сачека наручена фалсификована документа (која су мало каснила).

До танчина је испланирао злочин.

Током маја и јуна, па и неколико пута у јулу, возио је свој форд банатским путевима, трагајући за погодном жртвом. Жртва је требало, по његовом плану, да буде мушкарац приближно његове висине и тежине, приближно његових година, чији би изгорели леш за воланом одиграо улогу несрећно страдалог Саве Вејинова. Десетак дана пре самог злочиначког чина, опазио је у два наврата, ту у близини изабраног места, *погодної мушкарца* – једну од оних сеоских луда које многим служе за спрдњу и које никоме не требају. Попио је с њим два пута по пиво, возећи га колима успут по километар-два, између села... Стекао је преко тог пива потребно поверење божјаково.

Коначно – изабраног дана – по трећи пут га је узео на путу, убрзо опио (пили су ракију из флаше, паркирани на једном од атарских мостића, којима се прескачу канали за наводњавање из ДТД система). Вејинов је блефирао да пије, а божјак је пио из све душе. Били су стотинак метара удаљени од главног пута и склоњени од погледа. Када је пијани божјак уснуо, Вејинов је дотерао свог форда до самог пута – некако жртву извукао са сувозачког места и посадио на своје место. Обеућена сеоска луда је потом добила жесток ударац шипком коју је Вејинов раније припремио и држао у гепеку „док не затреба”. Одвалио је предњу и задњу таблицу с возила и обе бацио у кукурузиште. (Ја, нашавши једну, другу нисам ни тражио!) То с таблицама је смислио као извесно и евентуално временско одлагање у истрази, али и као путоказ ка „свом” угљенисаном лешу... На брзину је полио божјака бензином из канистера, а читав канистер испразнио по форду...

Затим је, уверивши се да ни са леве ни са десне стране не долази нико, а равница му је помагала у томе, запалио форда и онесвешћеног човека у њему. Срећа га је послужила па је, хитро прелазећи преко ленија и користећи се колским путевима, убрзо отишао довољно далеко од места злочина. Устопирао је једно возило и вратио се у Кикинду. После је аутобусом отпутовао до Новог Бечеја, све чекајући да му „веза” јави за „нове ћаге”, како ми је издиктирао у истрази.

Комедијант случај је учинио да из неког *нејасної разлоја*, ваљда су анђели умешали своје прсте, не изгоре божјакова стопала. Сава није знао одговор на моје питање како то тумачи, већ је говорио „ђаво, ђаво”, кад бих инсистирао на одговору. Није ни мени, све до данас – ево, има томе преко четрдесет година – на памет пало одговарајуће решење за ту пресудну чињеницу.

Због бездушности почињеног кривичног дела, Сава Вејинов је осуђен на смртну казну, која је одмах преиначена у четрдесет година робије. Жалба одбране је „послуженој дужности” одбачена.

Нисам одлазио на само суђење – кицошки злочинац ме више није интересовао, али ми доста доцније његов адвокат рече да су у публици, у суду, многи запазили елегантну плавушу, која је једина засузила кад је пресуда прочитана.

Сам Вејинов је изрицање пресуде саслушао са малим осмехом који му је, из ко зна којих разлога, лебдео на уснама и док су га изводили из суднице.

Да ли је мислио на ноге које су га одале или жене и децу којих се ипак ослободио? – ко ће га знати.